

A CÉLORIENTÁCIÓK KÉRDŐÍV MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA KLASSZIKUS ÉS MODERN TESZTELMÉLETI ESZKÖZÖK FELHASZNÁLÁSÁVAL

Fejes József Balázs, Vigh Tibor
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanulási motiváció, mérőeszköz-fejlesztés, modern tesztelmélet

Az utóbbi két évtizedben a célorientációs elmélet a tanulási környezet és a tanulók motivációs jellemzői közötti összefüggések vizsgálatának domináns elméleti keretévé vált (Kaplan és Maehr, 2007). E kutatási területen felhalmozódott ismeretek hazai felhasználásának akadályai, hogy nem rendelkezünk olyan mérőeszközzel, amelynek segítségével tanulónk célorientációi megismerhetők. Bár a célok feltárására számos kérdőív létezik a nemzetközi szakirodalomban, nem találunk olyan eszközt, amely alkalmas lenne általános iskolások célorientációinak feltérképezésére az utóbbi évek kutatásai alapján támasztott követelményeknek is eleget téve (Elliot és Murayama, 2008).

Munkánk célja egy olyan mérőeszköz kifejlesztése, mely alkalmas a célok megismerésére általános iskolások körében. Próbamérésünk keretében 610 tanuló töltötte ki 4-7. évfolyamon az 57 Likert-skálás állítást tartalmazó kérdőívet, mely a következő alskálákból áll: (1) elsajátítási teljesítménykereső cél, (2) elsajátítási teljesítménykerülő cél, (3) viszonyító teljesítménykereső cél, (4) viszonyító teljesítménykerülő cél, (5) tanulást kerülő cél. Az állítások a matematika tantárgyra vonatkoztak, általános, illetve teljesítményszituációkra vonatkozó tételekkel.

A mérőeszköz struktúrájának ellenőrzése faktoranalízissel történt, mely szerint 17 kérdés illeszkedik a változórendszerhez ($KMO=0,84$), az egyes dimenziókhoz 2-5 tétel tartozik. Az általános és teljesítményszituációra utaló tételmondatok működése alskálánként eltérő, ugyanakkor bonyos, elméleti megfontolásokkal értelmezhető szabályszerűséget mutat, és felveti annak lehetőségét, hogy a különböző motivációs jellemzőkre vonatkozóan eltérő teljesítményszituációkat szerepeltessünk a kérdőívben. A mérőeszköz megbízhatósága minden évfolyamon meghaladja a motívumok mérése kapcsán megkövetelt 0,6-os Cronbach- α értéket. A modern tesztelméleti eszközök közül Masters (1982) parciáliskredit-modelljével először közös skálára kalibráltuk az adatokat, és a kérdőívtételekkel való egyetértés mértékét vizsgáltuk, melyet a mintába került diákok motivációs szintjeihez kapcsolunk, majd az állításokhoz tartozó skálák működését elemeztük. A minta-itemtérképeken a teljesítménykerülő célokhoz viszonyítva a teljesítménykereső céloknál nagyobb különbségek azonosíthatók a tanulók motivációjában, ezért szükséges ezek lefedése további állításokkal. A teljesítménykereső célnál mindkét esetben többnyire megfelelően működik az ötfokozatú skála, míg a teljesítménykerülő célokhoz tartozó állításoknál a 2 és a 4 választása több esetben alacsony valószínűségű. A tanulást kerülő cél dimenziójában további, az alacsony motivációs szintre jellemző kérdőívtételek fejlesztése szükséges.

E kutatás eredményeként kidolgozott mérőeszköz a nemzetközi motivációkutatás egyik kurrens területéhez való csatlakozás fontos lépése. Emellett munkánk a modern tesztelmélet kínálta lehetőségek felhasználásával a Likert-skálás állításokat tartalmazó mérőeszközök fejlesztésének hazánkban eddig kevésbé alkalmazott megoldásait mutatja be.